

ks. dr Eugeniusz Ziemann SCJ

Poświęcenie Polski Sercu Pana Jezusa 11 czerwca 2021 roku – i co dalej?

Wstęp

11 czerwca 2021 roku, w uroczystość Najświętszego Serca Pana Jezusa, obchodzono 100. rocznicę poświęcenia bazyliki Serca Jezusowego w Krakowie, powierzonej ojcom jezuitom jako narodowe centrum kultu Bożego Serca w Polsce, oraz związaną z tym wydarzeniem 100. rocznicę zawierzenia Sercu Jezusa Kościoła i ojczyzny przez ówczesny episkopat Polski pod przewodnictwem prymasa Polski kard. Edmunda Dalbora¹. Tego dnia biskupi zgromadzeni w Krakowie na 389. Zebraniu Plenarnym Konferencji Episkopatu Polski ponowili w bazylice jezuitów akt poświęcenia ojczyzny i Kościoła Najświętszemu Sercu Pana Jezusa. Uroczystości

¹ Tekst artykułu został pierwotnie opublikowany w „Symposium” 2(41) (2021), s. 223-239.

– odbywającej się z udziałem licznie zgromadzonego duchowieństwa, osób życia konsekrowanego oraz rzesz wiernych – przewodniczył abp Stanisław Gądecki.

1. Akt poświęcenia w Krakowie na tle historii kultu Serca Jezusowego

Akt poświęcenia Sercu Pana Jezusa z 11 czerwca 2021 roku, dokonany przez episkopat Polski w Krakowie, wpisuje się w historyczny i teologicznoduchowy proces kształtowania się i rozwoju kultu oraz nabożeństwa do Bożego Serca w Kościele polskim. Ich początek ma swoje korzenie w Piśmie Świętym, tradycji Kościoła, doświadczeniu mistycznym licznych świętych – osób konsekrowanych i świeckich. Dowodzi to jednoznacznie, że istotą tej pobożności jest odwieczna miłość Boga (por. 1 J 4,8). Bóg Ojciec, objawiając samego siebie człowiekowi w misterium Serca Słowa Wcielonego, przebitego włócznią żołnierza na krzyżu („gdy podeszli do Jezusa i zobaczyli, że już umarł, nie łamali Mu goleni, tylko jeden z żołnierzy włócznią przebił Mu bok, a natychmiast wypłynęła krew i woda” – J 19,33-34), wskazuje, że właśnie to Serce jest dla człowieka bramą prowadzącą przez miłość do Boga Miłości, do zjednoczenia z Nim i wynagradzania miłością za odrzuconą i wzgardzoną miłość².

Świadectwo Jana Apostoła i Ewangelisty stanowiło inspirację w teologicznej refleksji związanej z kultem i nabożeństwem do Najświętszego Serca Jezusowego podjętej przez ojców Kościoła³,

² Por. E. ZIEMANN, *Boże Serce w misterium swojego otwarcia na współczesny świat*, „Symposium” 1(40) (2021), s. 161.

³ Por. J. MISIUREK, *Źródło życia i świętości. Polska teologia kultu Najświętszego Serca Jezusa*, Lublin 2014, s. 15.

a następnie mnichów i mniszki średniowiecznych klasztorów benedyktyńskich, cysterskich, kartuskich, dominikańskich i franciszkańskich, m.in. św. Bedę Czcigodnego (†735), św. Anzelma z Canterbury (†1109), Ruperta z Deutz (ok. †1129), bł. Wilhelma z Saint Thierry (†1148), św. Bernarda z Clairvaux (†1153), św. Lutgardę (†1246), św. Alberta Wielkiego (†1280), św. Mechtyldę (†1299), św. Gertrudę z Helfty (ok. †1302), św. Bonawenturę (†1274), Eckharta (†1327), Hubertyna z Casale (†1330), bł. Henryka Suza (†1366), a także mistrzów życia duchowego czasów nowożytnych: św. Bernardyna ze Sieny (†1444), Dionizego Kartuzia (†1471), Jana Lansperga (†1539), św. Jana z Ávili (†1569), św. Ludwika z Grenady (†1588), Ludwika Lallementa (†1635)⁴.

Od drugiej połowy XVII wieku pobożność do Serca Jezusa stała się publiczną dzięki św. Małgorzacie Marii Alacoque (1647-1690). Będąc od 1671 roku zakonnicą w zakonie wizytek w Paray-le-Monial, otrzymała ona w latach 1673-1689 około 80 objawień Bożego Serca. Cztery z nich miały miejsce w latach 1673-1675 i zostały nazwane „wielkimi” ze względu na ich społeczny i eklezjalny charakter, a także określenie natury, celu oraz praktyk związanych z kultem i nabożeństwem do Najświętszego Serca Jezusa.

W czasie objawienia w 1675 roku, w okresie oktawy Bożego Ciała, między 13 a 20 czerwca, Jezus żalił się św. Małgorzacie Marii Alacoque na świętokradztwa bezbożnych, zwłaszcza osób konsekrowanych, a także na lekceważenie Go przez wierzących. Żądał, aby w piątek po oktawie Bożego Ciała obchodzić święto ku czci Jego Serca z Komunią Świętą wynagradzającą oraz uroczystym aktem wynagrodzenia w czasie adoracji Najświętszego Sakramentu. Należy podkreślić, że na kanwie wszystkich objawień otrzymanych przez świętą wizytkę utworzono katalog 12 obietnic Bożego Serca przeznaczonych dla Jego czcicieli, a zwłaszcza dla osób szerczących

⁴ Por. tamże, s. 15-21.

Jego kult i nabożeństwo. Najbardziej znana i praktykowana obietnica odnosi się do pierwszych piątków miesiąca (12 obietnica)⁵. Objawienia Jezusa św. Małgorzacie Marii Alacoque miały miejsce w trudnym okresie życia Kościoła, zmagającego się z jansenizmem i kwietyzmem. Serce Jezusa, które jest pełne miłości i dobroci, budziło w tym czasie nadzieję na przemiany w wielu sektorach życia indywidualnego, społecznego i eklezjalnego.

2. Rozwój kultu Serca Jezusa w Polsce

Początek rozwoju kultu Serca Jezusa w Polsce sięga XIV wieku. Czołową postacią związaną z kultem Najświętszego Serca Jezusa była bł. Dorota z Mątówów, mistyczka i rekluza⁶. Jej zjednoczenie z Sercem Jezusa zaowocowało na modlitwie „zamianą serc”⁷.

Znane są też liczne dzieła z zakresu poezji, prozy oraz ikonografii poświęcone Bożemu Sercu. W XVII i XVIII wieku wpływ na rozwój kultu i nabożeństwa do Serca Jezusa wywarli polscy teologowie z jezuitą o. Kasprem Drużbickim (1590-1662) na czele. Był on autorem epokowego dziełka *Meta cordium Cor Jesu et Santissima Trinitas* (Cel serc Serce Jezusa), wydanej w 1683 roku w Kaliszu⁸.

Dynamiczny rozwój pobożności względem Serca Jezusa rozpoczął się od sprowadzenia do Warszawy w 1654 roku, przez

⁵ Por. E. ZIEMANN, *Małgorzata Maria Alacoque*, w: E. Ziemann (red.), *Encyklopedia katolicka* (dalej: *Ek*), t. 11, Lublin 2006, k. 1019-1021; J. C. ALMEIDA, *12 obietnic Najświętszego Serca Pana Jezusa danych św. Małgorzacie Marii Alacoque. Przesłanie z Paray-le-Monial*, Kraków 2011, s. 9-67.

⁶ Por. M. BORZYSZKOWSKI, K. KUŹMAK, *Dorota z Mątówów*, w: R. Łukaszyk (red.), *Ek*, t. 4, Lublin 1983, k. 141-143.

⁷ Por. J. MISIUREK, *Źródło życia...*, dz. cyt., s. 23.

⁸ Por. tamże, s. 23-28.

Ludwikę Marię Gonzagę de Nevers, siostr wizytek, które założyły swoje klasztory także w Krakowie i Wilnie. Ich współpraca z pijarami i jezuitami zaowocowała powstawaniem na ziemiach polskich bractw Serca Jezusowego, zajmujących się rozszerzaniem praktyk religijnych właściwych kultowi Najświętszego Serca Jezusa (obchody Jego święta w piątek po oktawie Bożego Ciała, praktyka pierwszych piątków miesiąca i godziny świętej, adoracja Najświętszego Sakramentu). Pierwsze bractwo zostało wprowadzone do kościoła pijarów w Warszawie w 1706 roku, a w 1765 roku działało na ziemiach polskich około 86 bractw na prawie papieskim oraz liczne na prawie diecezjalnym⁹.

W szerzenie pobożności do Bożego Serca byli zaangażowani zakonnicy i zakonnice, a także ówcześni monarchowie oraz episkopat Polski, który w 1765 roku wystosował do papieża Klemensa XIII *Memoriał* w sprawie ustanowienia święta Serca Jezusowego dla Rzeczypospolitej. Pozytywna odpowiedź Stolicy Apostolskiej wpłynęła na rozpowszechnienie nabożeństwa oraz na umocnienie wiary i nadziei Polaków, a także poczucie ich tożsamości narodowej i wolności, zwłaszcza w czasie zaborów¹⁰.

W 1856 roku bł. Pius IX rozszerzył święto Serca Jezusa na cały Kościół, ożywiając duchowość chrześcijańską, która ze swej istoty jest ukierunkowana na miłość Boga i człowieka. W tym okresie

⁹ Por. E. ZIEMANN, *Kult Najświętszego Serca Jezusa w Polsce w perspektywie 250. rocznicy ustanowienia święta*, w: J. Wełna, J. Królikowski (red.), *Odnówić pamięć o miłości Bożej. Materiały z sympozjum naukowego poświęconego kultowi Serca Jezusowego*, Kraków 2014, s. 16-17.

¹⁰ Por. tamże, s. 18-21; S. SZYMAŃSKI, *Dzieje kultu Najświętszego Serca Jezusowego w Polsce*, „Homo Dei” 4(30) (1961), s. 354; J. MISIUREK, *Memoriał biskupów polskich*, w: E. Ziemann (red.), *Ek*, t. 12, Lublin 2008, k. 519; *Dekret Kongregacji Obrzędów „Instantibus” o ustanowieniu liturgicznego święta ku czci Serca Jezusowego*, w: L. Poleszak (red.), *Serce Jezusa w dokumentach Kościoła. Dokumenty Magisterium Kościoła o Najświętszym Sercu Pana Jezusa od Klemensa XIII do Benedykta XVI*, Kraków 2006, s. 27-28.

teologia kultu Serca Jezusa była w szczególności sposób związana z Eucharystią, stanowiącą bazę duchowości i rozwoju charyzmatu licznie powstających zgromadzeń zakonnych męskich i żeńskich, a także z rozszerzaniem się idei poświęcenia się Sercu Jezusa¹¹.

Ważny etap w rozwoju kultu i nabożeństwa do Bożego Serca stanowiło ogłoszenie w 1899 roku przez Leona XIII Encykliki o poświęceniu się ludzi Najświętszemu Sercu Jezusowemu *Annum sacrum*. Zdaniem papieża, kult Serca Jezusa stanowi lekarstwo na zagubienie człowieka, błędzącego z dala od miłości Jezusa Chrystusa. Warto podkreślić, że była to pierwsza encyklika poświęcona Sercu Jezusa¹².

3. Na przełomie XIX i XX wieku

Przełom XIX i XX wieku owocował w pobożności Bożego Serca przenikaniem jej do życia rodzinnego, narodowego i społecznego. W dziejach Kościoła ten okres nazywano czasem królowania Serca Jezusa. Przejawem powszechności tej pobożności w Kościele było wprowadzone w 1857 roku w Lublinie przez jezuitę o. Stanisława Stojalskiego nabożeństwo czerwcowe, zatwierdzone w 1873 roku przez bł. Piusa IX jako oficjalna modlitwa Kościoła. Decyzję swojego poprzednika potwierdził w 1899 roku papież Leon XIII¹³.

¹¹ Por. A. L. AMAT, *La vita consacrata. Le varie forme dalle origini ad oggi*, Roma 1991, s. 442-462; J. HOJNOWSKI, *Słownik kultu Serca Jezusowego*, Kraków 2000, s. 189; P. DE MEESTER, *Odkryjmy na nowo Najświętsze Serce Jezusa*, Częstochowa 2002, s. 43-45.

¹² Por. J. HOJNOWSKI, *Słownik kultu...*, dz. cyt., s. 16.

¹³ Por. tamże, s. 56, 224.

Liczni polscy biskupi poświęcali Sercu Jezusa swoje diecezje, m.in. w 1872 roku kard. Mieczysław Ledóchowski poświęcił diecezję gnieźnieńską i poznańską; w 1875 roku poświęcono Bożemu Sercu diecezję krakowską, zaś w latach 1914-1918 liczni polscy biskupi poświęcili Sercu Jezusa swoje diecezje, wzorując się na arcybiskupie lwowskim św. Józefie Bilczewskim oraz biskupie przemyskim św. Józefie Sebastianie Pelczarze¹⁴.

W tym czasie zakładano na ziemiach polskich zgromadzenia zakonne żyjące duchowością i charyzmatem Serca Jezusowego. W 1894 roku św. Józef Sebastian Pelczar dał początek zgromadzeniu sercanek w Krakowie¹⁵, bł. Honorat Koźmiński utworzył w Nowym Mieście nad Pilicą bezhabitowe Zgromadzenie Służebnic Najświętszego Serca Jezusowego¹⁶, św. Urszula Ledóchowska w 1920 roku założyła Zgromadzenie Sióstr Urszulanek Serca Jezusa Konającego¹⁷ w celu budowania Jego królestwa przez modlitwę, ofiarę i pracę, a w 1921 roku br. Stanisław Kubiak powołał Zgromadzenie Braci Serca Jezusowego¹⁸ dla wynagradzania i szerzenia nabożeństwa do Bożego Serca przez podejmowane zaangażowania apostołskie.

Swoją działalność rozwijały bractwa Serca Jezusowego, Arcybractwo Straży Honorowej Najświętszego Serca Pana Jezusa (związane z zakonem wizytek) oraz prowadzone przez jezuitów Apostolstwo Modlitwy. Obejmowały one rzesze wiernych świeckich

¹⁴ Por. J. MISIUREK, *Źródło życia...*, dz. cyt., s. 191-204.

¹⁵ Por. E. ZIEMANN, *Sercanki*, w: E. Gigilewicz (red.), *Ek*, t. 18, Lublin 2013, k. 5-6.

¹⁶ Por. B. ŁOZIŃSKI, *Leksykon zakonów w Polsce. Informator o instytucjach życia konsekrowanego i stowarzyszeniach życia apostołskiego*, Warszawa 2009, s. 423.

¹⁷ Por. M. ZIÓŁKOWSKA, *Urszulanki Serca Jezusa Konającego*, w: E. Gigilewicz (red.), *Ek*, t. 19, Lublin 2013, k. 1409.

¹⁸ Por. B. ŁOZIŃSKI, *Leksykon zakonów...*, dz. cyt., s. 42-43.

reprezentujących różne stany i zawody. Kult i nabożeństwo miłości Boga w Sercu Jezusa stanowiły skuteczną reakcję na szalejący modernizm, ruchy ateistyczne oraz stowarzyszenia antykościelne szerzące idee materializmu praktycznego oraz niszczące *sacrum* życia religijnego.

4. Akty poświęcenia

W obliczu niebezpieczeństwa ze strony bolszewickiej Rosji, grożącego Polsce utratą niepodległości, episkopat Polski z prymasem kard. Edmundem Dalborem na czele poświęcił Najświętszemu Sercu Pana Jezusa odrodzoną ojczyznę. Wydarzenie to miało miejsce na Jasnej Górze 27 lipca 1920 roku¹⁹.

Niespełna rok po jasnogórskim akcie poświęcenia narodu i Kościoła Bożemu Sercu polscy biskupi 3 czerwca 1921 roku, w uroczystość Najświętszego Serca Pana Jezusa, na Małym Rynku w Krakowie ponowili ten akt wraz z intronizacją Bożego Serca. Oddając Sercu Jezusa wszystkich pasterzy Kościoła i wszystkich Polaków, ogłosili uroczyste Jezusa Panem całego narodu²⁰.

W okresie dwudziestolecia międzywojennego dokonane poświęcenia owocowały intronizacją Serca Jezusa w strukturach społecznych, socjalnych i rodzinnych. Zewnętrznym wyrazem tych aktów były figury lub obrazy Bożego Serca umieszczane w obiektach użyteczności publicznej, a także żywy kult Eucharystii, o czym świadczą organizowane kongresy eucharystyczne o zasięgu krajowym i międzynarodowym. Wkład w to dzieło wniosły też

¹⁹ Por. A. GĄSIOR, *Intronizacja Najświętszego Serca Jezusowego na tle problematyki społecznej w Polsce w okresie dwudziestolecia międzywojennego*, „Symposium” 1(28) (2015), s. 73-74.

²⁰ Por. tamże, s. 74-75.

ogłoszone przez papieża Piusa XI encykliki – *Quas primas* (O ustanowieniu święta naszego Pana Jezusa Chrystusa Króla) z 1925 roku oraz *Miserentissimus Redemptor* (O powszechnym obowiązku wynagradzania Najświętszemu Sercu Jezusa)²¹.

Kontynuacją poświęcenia z Jasnej Góry i Krakowa były zachęty biskupów kierowane do diecezjan, aby poświęcali i intronizowali Serce Jezusa w swoich rodzinach jako swojego Króla i Pana. O znaczeniu poświęcenia świadczą słowa bł. Stefana Wyszyńskiego: „Odrodzona Polska, spłacając długi wdzięczności, wzniosła miłującym sercem w stolicy Wielkopolski pomnik: «Sacratissimo Cordis Jesu – Polonia Restituta». Jak wyrósł on z serca narodu, tak stał się dla wszystkich symbolem nie tylko zjednoczenia państwa, ale jego zaślubin z Sercem Pana naszego Jezusa Chrystusa (...) serce narodu jest w Sercu Boga”²².

5. Po drugiej wojnie światowej

Po tragicznym doświadczeniu drugiej wojny światowej umocnieniem dla Kościoła była żywa pobożność duchowieństwa i wiernych do Serca Jezusa. Stanowiła ona owoc przedwojennych poświęceń indywidualnych i wspólnotowych animowanych przez ówczesnych biskupów. Bazując na ich pozytywnym doświadczeniu, episkopat Polski postanowił ponownie poświęcić naród i Kościół Jezusowemu Sercu. W liście pasterskim z 4 stycznia 1948 roku biskupi zapowiedzieli dokonanie tego aktu w kontekście sytuacji religijno-moralnej i społecznej zagrażającej narodowi i Kościołowi. Przygotowaniem do tego wydarzenia były poświęcenia Sercu

²¹ Por. tamże, s. 87-88.

²² S. WYSZYŃSKI, *Serce Boga sercem narodu*, w: TENŻE, *Miłość i sprawiedliwość społeczna. Rozważania społeczne*, Poznań 1993, s. 31-32.

Jezusa w wymiarze osobistym, rodzinnym, parafialnym, zakonnym i diecezjalnym w celu podniesienia się z grzechów i nałogów, a także skutecznego rozwijania świętości osobistej i rodzinnej²³. Uroczystego aktu poświęcenia narodu i Kościoła dokonał 28 października 1951 roku prymas Polski bł. Stefan Wyszyński wraz z biskupami. Chcąc uniknąć represji władz komunistycznych, poświęcenie odbyło się w katedrach, kościołach parafialnych oraz innych świątyniach na terenie całej Polski²⁴.

6. Ponowiony akt poświęcenia w Krakowie

Kult i nabożeństwo do Najświętszego Serca Pana Jezusa – zaprezentowane powyżej w zarysie – zwłaszcza w odniesieniu do ziem polskich stanowiły teologicznoduchowe uzasadnienie dla ponowienia aktu poświęcenia narodu i Kościoła dokonanego przez episkopat Polski z abp. Stanisławem Gądeckim na czele 11 czerwca 2021 roku w krakowskiej bazylice jezuitów.

Treść tego aktu oddaje rzeczywisty aktualny stan Kościoła w Polsce i na świecie, wywołany ekspansywną działalnością prądów ateistyczno-liberalnych, zwalczających zasady życia ewangelicznego oraz wartości chrześcijańskie, a także procesem porzucania przez wielu chrześcijan praktyk religijnych i zasad moralnych, które mają decydujący wpływ na kształt ich życia osobistego, rodzinnego i społecznego.

²³ Por. List pasterski Episkopatu Polski *O osobistym poświęceniu się Najświętszemu Sercu Pana Jezusa*, „Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie” 12 (1948), s. 225-230.

²⁴ Por. C. DRAŹEK, *Bóg bliski. Historia i teologia kultu Najświętszego Serca Jezusa*, Kraków 1983, s. 123.

Akt poświęcenia Sercu Jezusa Kościoła i narodu z 11 czerwca 2021 roku – nawiązując do aktów, które miały miejsce w 1920 i 1921 roku na progu odzyskanej przez Polskę niepodległości – rozpoczyna się od skruchy za popełnione grzechy indywidualne i społeczne, m.in. za brak szacunku dla życia poczętego, wykorzystanie seksualne małoletnich przez duchownych oraz zaniedbania ich przełożonych, nałogi i uzależnienia, prywatę i partyjniactwo, profanację tego, co święte. Następnie zawiera kierowane do Serca Jezusa prośby: o uleczenie serc, łaskę nawrócenia i pokuty, uwolnienie od nienawiści i pogardy, od niezgody i podziałów, o ducha braterstwa, łaskę autentycznej miłości do Boga, Kościoła, ojczyzny oraz bliźnich. Szczególne miejsce w akcie poświęcenia zajmuje prośba, aby Jezus Chrystus ukształtował ludzkie serca na wzór swojego Serca, wrażliwego na potrzebujących, najsłabszych i bezbronnych oraz tych, którzy zostali zranieni we wspólnocie Kościoła, aby rodziny odnalazły w Bożym Sercu „źródło jedności i odnowy”, stały się „ogniskami miłości i pokoju, wolnymi od zdrady, agresji i przemocy, otwartymi na przyjęcie nowego życia oraz zdolnymi do przekazu wiary nowym pokoleniom”²⁵. W odniesieniu do ludzi młodych jest prośba o entuzjazm, siłę wiary i świadectwo nadziei dla odnawiania wspólnoty Kościoła²⁶.

Znaczenie tych słów, w kontekście ożywienia pobożności względem Serca Jezusa, sprowokowało uzasadnione pytania: Co dalej? Co należy zrobić, aby nastąpiło ożywienie kultu i nabożeństwa do Bożego Serca zarówno w życiu religijnym wspólnot, jak i poszczególnych osób po akcie poświęcenia z 11 czerwca 2021 roku?

²⁵ *Odnowienie Aktu poświęcenia narodu polskiego Najświętszemu Sercu Pana Jezusa*, <https://episkopat.pl/biskupi-ponowili-akt-poswiecenia-narodu-polskiego-najswietszemu-sercu-pana-jezusa/> (odczyt z dn. 11.10.2021 r.).

²⁶ Por. tamże.

7. Sugestie dotyczące szerzenia pobożności Serca Jezusowego

Odpowiedź na te pytania nie jest prosta ze względu na złożoność przyczyn, które spowodowały osłabienie kultu i nabożeństwa do Bożego Serca. Niemniej należy wskazać kilka sugestii, które mogą być przydatne do praktycznego zastosowania w działalności duszpasterskiej i apostołskiej wszystkich środowisk, zarówno świeckich, jak i zakonnych.

Pierwsza sugestia odnosi się do szerzenia idei królestwa Serca Pana Jezusa w życiu społecznym: w rodzinach, szkołach, środowiskach pracy i wspólnego przebywania ludzi. Zmiany, które dokonały się we współczesnym świecie i w Polsce, są znakiem czasu dla Kościoła, a także dla każdego wierzącego. Konsekwencje tych przemian wywierają negatywny wpływ na postępowanie i myślenie człowieka. Temu procesowi są poddane rzesze ludzi wierzących, którzy ulegają ateistycznym ideologiom liberalnym, konsumpcjonizmowi, indyferentyzmowi religijnemu, sekularyzmowi oraz globalnym systemom komunikacji społecznej. Odnowienie wiary i życia chrześcijańskiego wymaga praktykowania pobożności Serca Jezusa, na co wskazał Zbawiciel w jednym z objawień św. Małgorzacie Marii Alacoque, aby relacje międzyludzkie bazowały na miłości Boga i bliźniego, sprawiedliwości, godności i wolności²⁷.

Druga sugestia skierowana jest do duchowieństwa, aby szerzenie sprawiedliwości i miłości czy też miłości miłosiernej opierało się na symbiozie życia duchowego z zaangażowaniem społecznym. Ograniczenie swojej misji duszpasterskiej wyłącznie do zakrystii zawsze sprzyja powstawaniu niezagospodarowanej przestrzeni, którą szybko zajmują ruchy antychrześcijańskie, eliminujące Kościół z życia społecznego, a duchowieństwo wprowadza w stan

²⁷ Por. E. ZIEMANN, *Boże Serce w misterium...*, dz. cyt., s. 175.

bierności. Ważne jest też docieranie do peryferii wspólnot parafialnych, gdzie żyją ludzie poranieni duchowo, chorzy i starsi, którzy oczekują na pogłębioną katechezę, chociażby z okazji pierwszych piątków miesiąca. Misją duchowieństwa jest obecność wśród ludzi, aby zaradzać ich potrzebom religijnym i socjalnym w duchu miłości Serca Jezusowego²⁸.

Trzecia sugestia wiąże się z właściwym postrzeganiem zła grzechu, który w swej istocie jest odrzuceniem miłości Boga oraz pogardą dla samego siebie. Niszczy on porządek społeczny właściwy wspólnocie rodziny i Kościoła. To więc, co grzech zniszczy, należy odbudować zarówno w samym człowieku, jak i w jego relacji z Bogiem przez wynagrodzenie i zadośćuczynienie²⁹.

Czwarta sugestia odnosi się do szerzenia cywilizacji miłości³⁰ opartej na miłości i prawdzie oraz na pobożności Najświętszego Serca Jezusa. Czerpiąc swoją inspirację z otwartego Serca Jezusa, cywilizacja ta stanowi fundament przywrócenia ładu we współczesnym świecie. Święty Paweł VI w trosce o propagowanie cywilizacji miłości skierował w 1965 roku list apostolski *Diserti interpretes*³¹ do sześciu generałów męskich instytutów życia konsekrowanego: Henryka Systemansa SSCC (sercanie Najświętszych Serc Jezusa i Maryi – sercanie z Picpus), Leonarda Carrieriego MSSCC (misjonarze Najświętszych Serc Jezusa i Maryi z Secondigliano), Józefa

²⁸ Por. TENŻE, *Być kapłanem Serca Jezusowego. Duchowość kapłańska o. Leona Jana Dehona (1843-1925)*, Kraków 2006, s. 252-253.

²⁹ Por. PIUS XI, Encyklika *Miserentissimus Redemptor*, Rzym 1928.

³⁰ Termin „cywilizacja” (łac. *civilitas*, gr. *politeia*) w ujęciu św. Pawła VI odnosi się do moralno-społecznego ideału cywilizacji opartego na miłości i prawdzie, stanowiąc integralną formę życia wspólnego. Cywilizacja miłości jest ściśle związana z kultem Najświętszego Serca Jezusa. Propagatorem cywilizacji miłości był św. Jan Paweł II, przeciwstawiając ją cywilizacji śmierci. Por. J. HOJNOWSKI, *Słownik kultu...*, dz. cyt., s. 54-55.

³¹ PAWEŁ VI, List apostolski *Diserti interpretes*, w: L. Poleszak (red.), *Serce Jezusa w dokumentach Kościoła...*, dz. cyt., s. 186-188.

van Kerckhvena MSC (Zgromadzenie Misjonarzy Najświętszego Serca Jezusowego), Armanda Le Bourgeois CIM (Zgromadzenie Jezusa i Maryi – eudyści), Józefa de Palma SCJ (Zgromadzenie Księża Najświętszego Serca Jezusowego – sercanie), Piotra Arrupe’a SJ (Towarzystwo Jezusowe – jezuici), aby ich instytuty szerzyły kult Serca Jezusowego, który jest wciąż aktualny i konieczny. Zdaniem papieża, Serce Jezusa jest sercem Kościoła, dlatego Kościół ma być znakiem miłości Bożej we współczesnym świecie w wielu sektorach życia społecznego, kształtujących oblicze świata i Kościoła³².

Zagadnienie cywilizacji miłości jest obecne także w nauczaniu św. Jana Pawła II, który w encyklice *Redemptor hominis* podkreślił: „Człowiek nie może żyć bez miłości. Człowiek pozostaje dla siebie istotą niezrozumiałą, jego życie jest pozbawione sensu, jeśli nie objawi mu się Miłość, jeśli nie spotka się z Miłością, jeśli jej nie dotknie i nie uczyni w jakiś sposób swoją, jeśli nie znajdzie w niej żywego uczestnictwa”³³. Miłość uświadamia człowiekowi jego godność i wartość jako osoby, a personalistyczna koncepcja człowieka akcentuje wspólnotowy charakter cywilizacji miłości bazującej na miłości. Miłość bowiem nie polega na swobodnym czynieniu czegokolwiek, lecz na odpowiedzialnym darowaniu siebie innym w wolności. Szczególna odpowiedzialność za kształtowanie i szerzenie cywilizacji miłości w duchu Serca Jezusa spoczywa na młodzieży i rodzinie³⁴.

Piąta sugestia wskazuje na odpowiedzialność spoczywającą na właściwie rozumianej nowej ewangelizacji, której istotą jest głoszenie Boga-Miłości, Boga kochającego i przebaczącego. Jego miłość prosi o miłość ludzi do Niego. Bóg-Człowiek, który na krzyżu

³² Por. E. ZIEMANN, *Boże Serce w misterium...*, dz. cyt., s. 176-177; TENŻE, *Cywilizacja miłości i prawdy w nauczaniu papieża Pawła VI i Jana Pawła II*, „Sympozjum” 1(28) (2015), s. 93-96.

³³ JAN PAWEŁ II, Encyklika *Redemptor hominis*, Rzym 1979, 10.

³⁴ Por. E. ZIEMANN, *Cywilizacja miłości...*, dz. cyt., s. 98-101.

umarł z miłości do ludzi, ukazuje jej fundamentalne znaczenie. Święty Jan Paweł II tak mówił o tej miłości w czasie kanonizacji Klaudiusza de la Colombière: „Aby dziś prowadzić ewangelizację, trzeba uznać, że Serce Chrystusa jest sercem Kościoła. To On wzywa do nawrócenia i do pojednania. To On prowadzi drogą błogosławieństw serca czyste i spragnione sprawiedliwości. To On jest twórcą braterskiej wspólnoty członków jednego Ciała. (...) To On zleca nam misję. Zażyłość z Sercem Jezusa sprawia, że serce człowieka otwiera się na cały świat”³⁵.

Szósta sugestia stanowi niejako konkluzję omawianej problematyki: trzeba powrócić do pierwotnych form kultu i nabożeństwa do Najświętszego Serca Jezusa przez praktykę pierwszych piątków miesiąca, adoracji wynagradzającej Najświętszego Sakramentu i godziny świętej, osobiste i rodzinne poświęcenie Bożemu Sercu, intronizację wizerunku Serca Jezusa w rodzinach, noszenie tarczy Serca Jezusa, przynależność do Arcybractwa Straży Honorowej Najświętszego Serca Pana Jezusa, do Apostolstwa Modlitwy oraz do wspólnot żyjących duchowością Bożego Serca i tę duchowość praktykujących. Większość praktyk pobożnościowych do Bożego Serca jest związana z liturgią, aczkolwiek są też nabożeństwa mające swoje źródło w pobożności ludowej. W 2002 roku Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów wydała *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii. Zasady i wskazania*. Dokument ten w numerach 166-168 odnosi się do pobożności związanej z Sercem Jezusa, akcentując jej aktualność i popularność w praktyce religijnej wiernych.

³⁵ JAN PAWEŁ II, *Kanonizacja Klaudiusza La Colombière*, w: C. Drążek (red.), *Jan Paweł II. Serce otwarte dla każdego. Tajemnica Serca Chrystusa w nauczaniu Jana Pawła II*, Kraków 2004, s. 132.

Zakończenie

Z okazji stulecia poświęcenia ludzkości Najświętszemu Sercu Pana Jezusa przez Leona XIII w 1899 roku św. Jan Paweł II w specjalnym liście do arcybiskupa Lyonu Louisa-Marie Billégo napisał: „Wzywam wszystkich wiernych, aby nadal gorliwie pielęgnowali kult Najświętszego Serca Pana Jezusa, przystosowując go do naszych czasów, ażeby dzięki temu mogli nieustannie czerpać z jego niezgłębionych bogactw i umieli z radością na nie odpowiadać, miłując Boga i braci, znajdując pokój, wchodząc na drogę pojednania i umacniając swą nadzieję, że kiedyś będą żyć pełnią Boga we wspólnocie ze wszystkimi świętymi”³⁶. To papieskie przesłanie wciąż zachowuje swoją aktualność. Zatem w roku obchodów stulecia kolejnych aktów poświęcenia Sercu Jezusa w Polsce należy zjednoczyć inicjatywy wszystkich środowisk żyjących pobożnością i charyzmatem Serca Jezusa, aby poświęcenie narodu i Kościoła Bożemu Sercu dokonane 11 czerwca 2021 roku nie pozostało tylko wydarzeniem historycznym, lecz by wypowiedziane wówczas słowa były wypełniane w codziennej misji budowy królestwa Serca Bożego w życiu indywidualnym, wspólnotowym i społecznym.

Bibliografia

- Almeida J. C., *12 obietnic Najświętszego Serca Pana Jezusa danych św. Małgorzacie Marii Alacoque. Przesłanie z Paray-le-Monial*, Kraków 2011.
- Amat A. L., *La vita consacrata. Le varie forme dalle origini ad oggi*, Roma 1991.

³⁶ JAN PAWEŁ II, *Inne teksty*, w: C. Drązek (red.), *Jan Paweł II. Serce otwarte dla każdego...*, dz. cyt., s. 169.

- Borzyszkowski M., Kuźmak K., *Dorota z Mątówów*, w: R. Łukaszyk (red.), *Encyklopedia katolicka*, t. 4, Lublin 1983, k. 141-143.
- Dekret Kongregacji Obrzędów „Instantibus” o ustanowieniu liturgicznego święta ku czci Serca Jezusowego, w: L. Poleszak (red.), *Serce Jezusa w dokumentach Kościoła. Dokumenty Magisterium Kościoła o Najświętszym Sercu Pana Jezusa od Klemensa XIII do Benedykta XVI*, Kraków 2006, s. 27-28.
- Drażek C., *Bóg bliski. Historia i teologia kultu Najświętszego Serca Jezusa*, Kraków 1983.
- Gąsior A., *Intronizacja Najświętszego Serca Jezusowego na tle problematyki społecznej w Polsce w okresie dwudziestolecia międzywojennego*, „Symposium” 1(28) (2015), s. 71-89.
- Hojnowski J., *Słownik kultu Serca Jezusowego*, Kraków 2000.
- Jan Paweł II, Encyklika *Redemptor hominis*, Rzym 1979.
- Jan Paweł II, *Inne teksty*, w: C. Drażek (red.), *Jan Paweł II. Serce otwarte dla każdego. Tajemnica Serca Chrystusa w nauczaniu Jana Pawła II*, Kraków 2004, s. 138-170.
- Jan Paweł II, *Kanonizacja Klaudiusza La Colombière*, w: C. Drażek (red.), *Jan Paweł II. Serce otwarte dla każdego. Tajemnica Serca Chrystusa w nauczaniu Jana Pawła II*, Kraków 2004, s. 127-137.
- List pasterski Episkopatu Polski *O osobistym poświęceniu się Najświętszemu Sercu Pana Jezusa*, „Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie” 12 (1948), s. 225-230.
- Łoziński B., *Leksykon zakonów w Polsce. Informator o instytucjach życia konsekrowanego i stowarzyszeniach życia apostołskiego*, Warszawa 2009.
- Meester P. de, *Odkryjmy na nowo Najświętsze Serce Jezusa*, Częstochowa 2002.
- Misiurek J., *Memoriał biskupów polskich*, w: E. Ziemann (red.), *Encyklopedia katolicka*, t. 12, Lublin 2008, k. 519.
- Misiurek J., *Źródło życia i świętości. Polska teologia kultu Najświętszego Serca Jezusa*, Lublin 2014.
- Odnowienie Aktu poświęcenia narodu polskiego Najświętszemu Sercu Pana Jezusa*, <https://episkopat.pl/biskupi-ponowili-akt-poswiecenia-narodu-polskiego-najswietszemu-sercu-pana-jezusa/> (odczyt z dn. 11.10.2021 r.).
- Paweł VI, List apostolski *Diserti interpretes*, w: L. Poleszak (red.), *Serce Jezusa w dokumentach Kościoła. Dokumenty Magisterium Kościoła o Najświętszym Sercu Pana Jezusa od Klemensa XIII do Benedykta XVI*, Kraków 2006, s. 186-188.
- Pius XI, Encyklika *Miserentissimus Redemptor*, Rzym 1928.
- Szymański S., *Dzieje kultu Najświętszego Serca Jezusowego w Polsce*, „Homo Dei” 4(30) (1961), s. 351-359.
- Wyszyński S., *Serce Boga sercem narodu*, w: S. Wyszyński, *Miłość i sprawiedliwość społeczna. Rozważania społeczne*, Poznań 1993, s. 31-38.
- Ziemann E., *Boże Serce w misterium swojego otwarcia na współczesny świat*, „Symposium” 1(40) (2021), s. 159-184.
- Ziemann E., *Być kapłanem Serca Jezusowego. Duchowość kapłańska o. Leona Jana Dehona (1843-1925)*, Kraków 2006.

- Ziemann E., *Cywilizacja miłości i prawdy w nauczaniu papieży Pawła VI i Jana Pawła II*, „Sympozjum” 1(28) (2015), s. 91-105.
- Ziemann E., *Kult Najświętszego Serca Jezusa w Polsce w perspektywie 250. rocznicy ustanowienia święta*, w: J. Wełna, J. Królikowski (red.), *Odnowić pamięć o miłości Bożej. Materiały z sympozjum naukowego poświęconego kultowi Serca Jezusowego*, Kraków 2014, s. 7-48.
- Ziemann E., *Małgorzata Maria Alacoque*, w: E. Ziemann (red.), *Encyklopedia katolicka*, t. 11, Lublin 2006, k. 1019-1021.
- Ziemann E., *Sercanki*, w: E. Gigilewicz (red.), *Encyklopedia katolicka*, t. 18, Lublin 2013, k. 5-6.
- Ziółkowska M., *Urszulanki Serca Jezusa Konającego*, w: E. Gigilewicz (red.), *Encyklopedia katolicka*, t. 19, Lublin 2013, k. 1409.